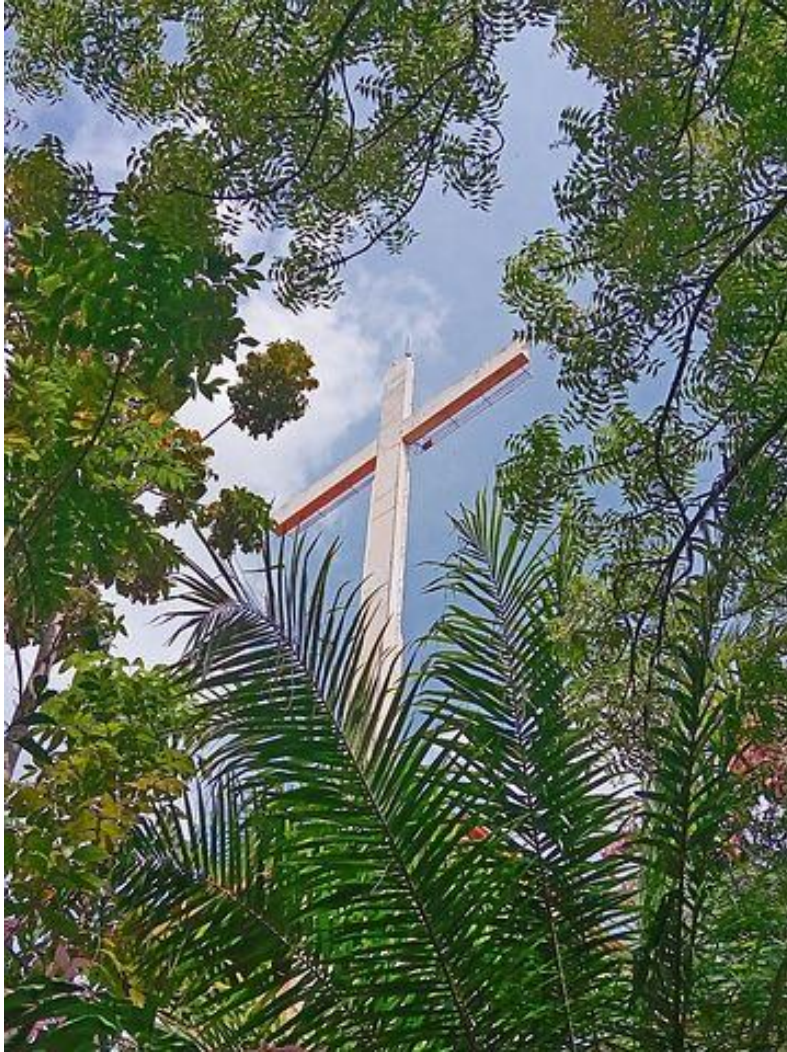

OPMAAT NAAR PASEN

'In deze Veertigdagentijd worden we heel concreet bepaald bij het kwaad van macht, geweld, vernietiging en dood door de oorlog in Oekraïne, met alle gevolgen van dien, ook voor de rest van Europa. De Veertigdagentijd staat daarmee in een heel specifiek kader. Het is de opmaat naar Pasen. Kwaad, onrecht, schuld, lijden en dood mogen niet verzwegen worden, maar moeten genoemd worden met het oog op verzoening en opstanding.' (Ds. R. de Reuver, scriba van de PKN)

We horen in de dienst over Maria, een vrouwelijke discipel van Jezus. Zij bereidt zich voor op wat komen gaat: het 'Paaslam' zal worden geslacht. Tijdens een maaltijd ter ere van Jezus zalft zij zijn voeten met kostbare nardusolie en droogt deze af met haar haren. De zalving was een onderdeel van het begrafenisritueel toen. Het is praktisch het enige liefdesgebaar, dat Jezus ontvangen heeft. Getroost kan hij beginnen aan de laatste, weergaloos moeilijke etappe van zijn levensweg. Maria, een mens met geloof empathie en medeleven!

Om in de sfeer te komen, weg uit de routine te raken, bereiden we ons veertig dagen lang voor op het Paasfeest. De kerkdienst en de viering van het avondmaal aanstaande zondag nemen daarbij een belangrijke plaats in. De Veertigdagentijd daagt ons uit om de dagen gelovig te tellen. De dagen, maar we zien ook de nachten onder ogen. Niet als een alles verslindend zwart gat, maar als begin van de nieuwe dag, als opmaat naar Pasen.

Lezen Johannes 11 : 55 – 12 : 8

‘Maria nam een kruikje kostbare, zuivere nardusolie, zalfde de voeten van Jezus en droogde ze af met haar haren.’ (Johannes 12 : 3)

Veertigdagentijd

Vandaag begint de veertigdagen tijd. In de komende weken zal de Mattheüs Passion talloze keren worden uitgevoerd. Al luisterend naar dit magistrale muziekstuk van Bach, die de vijfde evangelist wordt genoemd lopen we met Jezus mee naar zijn kruisiging. En via Golgotha naar Pasen. 40 dagen lang

In deze Veertigdagentijd worden we meer dan in andere jaren heel concreet bepaald bij het kwaad van macht, geweld, vernietiging en dood door de oorlog in Oekraïne, met alle gevolgen van dien, ook voor de rest van Europa.

De Mattheüs Passion eindigt met de dood en de begrafenis van Jezus. ‘Wij gaan zitten in tranen en roepen u in het graf toe: rust zacht, rust zacht.’ Maar de dood krijgt niet het laatste woord in de wereld van God. De Veertigdagentijd is de opmaat naar Pasen. Kwaad, onrecht, schuld, lijden en dood mogen niet verzwegen worden, moeten genoemd worden met het oog op verzoening en opstanding.

Meeleven

Misschien is het u nooit opgevallen? De Mattheüs Passion begint het lijdensverhaal met de zalving van Jezus. Jezus’ prediking en daden zijn afgesloten met het zevende, laatste en grootste teken in hoofdstuk 11: de opwekking van Lazarus. Dit teken van Pasen gaat als een belofte aan het lijden en sterven van Jezus vooraf. De dood krijgt echt niet het laatste woord. Jezus’ afscheid en heengaan zijn nu aanstaande. Maria verschijnt in hoofdstuk 12 met haar liefde op dat scharnierpunt van wat was en komen gaat. Ze zalft de voeten van Jezus. Eigenlijk gaat het om balsemen, het begrafenisritueel. Ze geeft een voorteken af van de dood en begrafenis van Jezus.

Het lijdensverhaal kan niet beter beginnen dan met de zalving. Jezus ontvangt een warm gebaar van liefde. Getroost kan hij de laatste etappe van zijn levensweg gaan afleggen. Overigens, het is praktisch het enige liefdesgebaar, dat Jezus ontvangen heeft. Gelukkig is er die ene vrouw met een groot inlevingsgevoel. Ze zit niet opgesloten in zichzelf. Ze heeft oog voor de ander. Ze toont gevoel. Wie wordt er niet getroffen door de pijn van de burgers van Oekraïne? Hartverscheurend zijn de beelden van met name van angstige burgers, die een veilig heenkomen moeten zoeken. Hartverwarmend zijn de beelden van zoveel mensen die zich met een groot en warm inlevingsgevoel inzetten om te helpen waar mogelijk. Gelukkig degen de meeste mensen en meer dat dat.

Vorbereiding

Met reinigingsbaden bereiden de Joden zich voor op hun Paasfeest, begint Johannes zijn verhaal over de voetwassing. Aan de zuidkant van de tempel in Jeruzalem hebben archeologen 48 mikva'oth, 48 reinigingsbaden, blootgelegd. Zeven dagen lang dompelde de feestganger zich van te voren onder in een ritueel bad. Daarna was de pelgrim klaar voor het feest.

Vroeger werd vooral de term lijdensstijd gebruikt voor de voorbereidingstijd op Pasen. Tegenwoordig spreken we steeds meer over de veertigdagentijd. Lijdensstijd focust vooral op het lijdensverhaal terwijl uit de tredmolen van alledag overstappen in een gewijde omgevingtoch meer vraagt, dan alleen de geschiedenis van wat er lang geleden is gebeurd tot je te nemen. Er zijn christenen die vasten in deze periode: ze eten bijvoorbeeld geen beleg, geen luxe-producten, geen vlees, of drinken geen alcohol. Op die manier wordt je sterker bepaald bij de nood in de wereld en doe je kracht op om een nieuw begin te maken.

Paulus Franciscus zei hierover het volgende: "En nu wil ik een beroep doen op iedereen, gelovigen en niet-gelovigen. Jezus leerde ons dat de duivelse zinloosheid van geweld wordt beantwoord met Gods wapens, met gebed en vasten. Ik nodig iedereen uit om te vasten voor de vrede. Ik moedig gelovigen aan om zich intens aan gebed en vasten te wijden."

Vrouwen

Met de zalving van de voeten van haar Heer bereidt Maria Pasen voor. Zes dagen voor dit Pesach sluit Jezus zich aan bij de pelgrims, die voor het feest naar Jeruzalem zijn gereisd, vertelt de evangelist. Overdag in Jeruzalem, 's nachts bij vrienden in Bethanië. Zo zal het geweest zijn. Martha neemt de bedienende rol op zich. Haar op het lijf geschreven. De man des huizes, Lazarus, die kwijt was geweest, hoort er weer volop bij. Hij die door Jezus opgewekt is uit de dood ligt mee aan de maaltijd, die gehouden

wordt ter ere van Jezus. Het is een teken dat we ons geloof in Jezus niet moeten combineren met geloof in welke vorm van dood en ondergang dan ook. En Maria is er en zij neemt de hoofdrol.

Maria neemt tijdens maaltijd plots een kruikje -een albastron-kostbare, nardusmirre en giet die uit over de voeten van Jezus. Deze sterk geurende olie werd geperst uit de wortels en stelen van de nardusplant, een plant die groeit in het Himalaya-gebergte. Die olie werd in Israël ingevoerd in kostbare vaasjes van albast, die afgesloten en verzegeld waren om de geur te bewaren. Daar werd de nardusolie verwerkt in dure parfums, die gebruikt werden bij het balsemen van overledenen en ooit bij het zalven van de koning van Israël.

Maria zalft Jezus' voeten. Niet zoals gebruikelijk het hoofd. Is het terughoudendheid, bescheidenheid van haar kant? Alleen de voeten. Of gaat het hier om de vervulling van de profetie van Jesaja? 'Hoe schoon zijn op de bergen de voeten van mijn vreugdebode, die de vrede komt melden en het goede nieuws brengt, het nieuws van de redding.' (Jes. 52 : 7) Ik zelf denk dit laatste.

In ieder geval uit zij op deze manier haar geloof in Jezus, als de Messias, wat letterlijk de 'Gezalfde' betekent. Het gebeurt nu die messiaanse zalving. Jezus wordt door Maria aangewezen als de Messias. De geur van de olie trok door het hele huis, verhaalt de evangelist, en symboliseert daarmee de messiaanse overvloed voor de mensen van Bethanië. Huis van ellende, van armoede betekent die dorpsnaam. Jezus de Messias brengt juist op zo'n plek leven en overvloed.

Met de zalving schaart Maria zich in het rijtje van vrouwen die anders dan de mannen uit haar omgeving doorzien wie Jezus ten diepste is: de Messias, de Zoon van God, de Redder. Bij Johannes staat de vrouw vooraan als volgeling van Jezus. Denk aan Jezus' moeder op de bruiloft te Kana, de Samaritaanse, Martha en de opwekking van Lazarus, Maria van Magdala op de morgen van Pasen. Nu Maria van Bethanië. Zij geloven. God laat vrouwen voorgaan.

Vrouwen zijn over het algemeen meer betrokken bij geloof en kerk dan mannen, vooral onder christenen. Bij de islam is dat een ander verhaal, denk ik. Over de oorzaak van grotere vrouwelijke interesse daarvan verschillen de meningen. Vrouwen zouden meer op de medemens gericht zijn en zorgzamer, las ik een van de verklaringen, kenmerken die het verlengde liggen van de christelijke boodschap van liefde en compassie. En het is juist die gerichtheid, die we in een tijd van olopemde spanningen, vijandschap, geweld, oorlog maar al goed kunnen gebruiken. Liefde en compassie

Overigens, ik zou niet graag willen beweren, dat deze twee eigenschappen aan mannen voorbijgaat.

Mannen

Nu we het toch over de mannen hebben. Tegenover het poëtische gebaar van de zalving door Maria, de vrouwelijke verbeeldingskracht, de doorbreking van het taboe, -een vrouw zit aan het lijf van een man en ze ontbindt haar haren publiekelijk om de voeten van een manspersoon af te drogen; not done in die cultuur - de doorbreking van het taboe, de liefdevolle zelfovergave en niet in de laatste plaats het geloof van Maria dat Jezus de beloofde Messias is zet de evangelist Johannes als donker tegenover licht de mannen uit dit Bijbelgedeelte. Hogepriesters en farizeeën, politiek en het religieuze instituut, 'Binnenhof' en 'Bible Belt' zinnen op het ter dood brengen van Lazarus en Jezus om hun macht te behouden.

De discipel Judas, die met een economische en zakelijke, maar vooral met een egoïstische, om niet te zeggen criminele blik, de wereld inkijkt, tekent met de hand op de Bijbel een zuur protest aan. De nardus waard 300 denariën -het jaarloon van een arbeider- had verkocht moeten worden. De opbrengst zou dan bestemd hebben kunnen worden voor het ledigen van de nood van de armen. Zo staat het geschreven in de Thora. Judas had helemaal geen hart voor de armen en stak het geld voor de armen in eigen zak. Dat heet corruptie. Het evangelie van Johannes schildert hem zwart wit af als een dief en verrader. Judas is voor de evangelist de slechte herder, een dief en moordenaar, belust op geld, niet bezorgd om de schapen, hij denkt er niet aan zijn leven af te leggen voor de schapen. Alle vingers wijzen naar Judas.

'Pas op!,' geeft een collega commentaar. Houd altijd een spiegel paraat om naar jezelf te kijken, als je Judas beschrijft, want dit is wie je best wel eens zou kunnen zijn, als je niet in de Maria-rol zit. Oei, die komt binnen! Je zou in dit verband ook kunnen zeggen: Alle vingers wijzen naar Poetin. Denk eens na over de manier waarop je over Poetin praat en wat zegt dat dan over jezelf?

Bewust

Jezus verdedigt Maria en haar daad tegenover starre omstanders. Maria geeft een voorteken af, een voorteken van het liefdevolle balsemen van het dode lichaam van Jezus door zijn volgelingen na de kruisafname. Het is een handeling die Jozef van Arimathea en Nicodemus later maar één keer zullen kunnen uitvoeren natuurlijk. Nog de laatste eer en dan is het voorbij. Armen daarentegen zullen er altijd zijn en dus de mogelijkheid om voor hen zorg te dragen.

Maria neemt intuïtief afscheid van Jezus. Wij allemaal leven met een zeker uitzicht op het moment van afscheid nemen. Als we beseffen dat onze mensen niet altijd bij ons zullen blijven, dan gaan we, denk ik, inniger en bewuster met elkaar om. Plots kan alles anders worden hebben we gezien. Niet wachten dus om maar iets te noemen met de bloemen tot op het moment van de begrafenis. Nee, veel eerder onze liefde tonen.

Avondmaal

De tijd van voorbereiding op Pasen is aangebroken. Ieder kiest zijn eigen manier. De Mattheüs Passion. Reinigingsbaden. Zalving. Preken. Vasten. Bezinning. Stilte. Wandelen. Of het vieren van het avondmaal op scharnierpunt van wat was en komen gaat. Het brood dat gebroken wordt en de wijn die wordt vergoten herinneren ons net als Maria's zalving aan het lijden en sterven van Jezus Christus. Hij is solidair met de nood in de wereld tot het einde toe.

Het avondmaal is zakelijk bezien niet bijster interessant. Niks voor Judas en de zijnen. In onze door de economie gedomineerde samenleving wegen we de zaken toch vooral financieel tegen elkaar af. Levert het iets op? Is het nuttig? Kunnen we eraan verdienen? Wie geld heeft, heeft macht. Wie veel geld heeft, heeft veel macht. Wie op geld en macht uit is, kan maar beter weg blijven van het avondmaal. De Maaltijd van de Heer scoort economisch niet, is desondanks onbetaalbaar. Wie deel neemt aan het avondmaal geeft een teken af van hartelijke verbondenheid met Jezus Christus en met zijn of haar medezusters en -broeders. Daar gaat bemoediging en misschien ook wel troost vanuit.